

te schrijven voor 'leec volc' (vs. 41) dat geen Latijn beheerst, zich af tegen wereldlijke verhalen over onder meer Roelant, Walewein en Pyramus.

Hoe toegankelijk de inleiding van Jongen en Voorwinden ook moge zijn, de opbouw ervan wekt verbazing. Aan het ontstaan van het Nieuwe Testament, de eerste eeuwen van het Christendom en de Duitse bijbeltraditie in de Middeleeuwen worden vele feitenrijke bladzijden gewijd (p. 7-21). De Middelnederlandse bijbeltraditie (p. 21-25) en *Vanden levene Ons Heren* zelf (p. 26-30) komen er daarentegen bekaaid vanaf. De reden voor deze evident onevenwichtige opbouw ontgaat me. Hier lijkt zich te wreken dat de reeks 'Middelnederlandse tekstedities' geen redactie(raad) kent.

Op de even bladzijden van de editie vindt men het Middelnederlandse werk, gebaseerd op de meest volledige redactie van de tekst (Utrecht, UB, hs. 1329). Emendaties zijn gemarkeerd en worden in Appendix 2 verantwoord. Op de oneven bladzijden treft men de corresponderende prozavertaling aan, met hier en daar een berijmde lyrische passage. De structuur van de tekst is optimaal verduidelijkt met behulp van tussenkopjes. De getrouwe vertaling leest vlot, al wekt zij (onvermijdelijk eigenlijk) hier en daar bevreemding. Zo spreekt Jezus zijn leerlingen aan met *kinder* (bijvoorbeeld vs. 1776, 1778, 1802, etc.), hetgeen nogal martiaal vertaald wordt met 'mannen'. De tekst boven de gekruisigde Christus ('Dit was Jhesus, der joden coninc, Nazarenus.') is volgens de dichter een *brief* (vs. 3071), hetgeen hier 'opschrift' betekent (vgl. *MNW*, onder *brief*, betekenis 2), maar vertaald wordt met 'briefje'.

Na de tekstuitgave en de verantwoording van de editie en de vertaling volgt in Appendix 1 een overzicht van de handschriftelijke overlevering, dat door zijn technische karakter niet erg op zijn plaats lijkt in dit boek. Met appendix 3, toelichtingen bij de vertaling, daarentegen bewijzen de editeurs hun lezers een grote dienst. De bibliografie en een register van eigennamen sluiten de uitgave af. De aantrekkelijkheid van het boek wordt nog verhoogd door een groot aantal illustraties, die afkomstig zijn uit Gerard Leeu's druk uit 1482 van Anthonis de Roovere's *Leven en passie van Christus*.

Bart Besamusca

Bewegende beelden : Pygmalion en het beeld van de literatuur van de Nederlandse Verlichting / rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de Oudere Nederlandse Letterkunde aan de Faculteit der Letteren van de Katholieke Universiteit Nijmegen op 22 mei 2001 door André Hanou. - Nijmegen : Vantilt, 2001.- 31 p. ; 21,5 cm (Ook afgedrukt in André Hanou: Nederlandse literatuur van de Verlichting (1670-1830). Nijmegen: Vantilt, 2002, p. 9-25, ISBN 90 75697 62 7.)

ISBN 90 75697 59 7 Prijs: € 22,50

De Nijmeegse inaugurele rede van André Hanou bestaat uit twee onderdelen. In de eerste helft wordt het Galathea-thema uit de Pygmalion-mythe belicht, dat in allerlei vormen populair was in de achttiende eeuw, zowel nationaal als internationaal. De beeldhouwer, aldus het ovidiaanse verhaal, heeft een meisjesbeeld gemaakt en wordt daar verliefd op. Door toedoen van Venus komt het beeld tot leven en het beantwoordt zijn liefde. De populariteit van het thema tijdens de Verlichting wordt door Hanou gerelateerd aan de destijds groeiende belangstelling voor individualiteit, creativiteit en de ware aard van de mens.

Met een metaforische wending in zijn betoog stelt Hanou vervolgens: 'in de [Nederlandse] literatuur van de Verlichting zien we de beelden leren lopen' (p. 12). Galathea, 'onze nationale Verlichting' (p. 13) is zich 'tijdens onze lange achttiende eeuw bewust geworden van eigen bestaan en leven' om zich daarvan rekenschap af te leggen in een onvatbare hoeveelheid teksten (ibidem). Teleurgesteld constateert de auteur dat de algemene waardering voor deze periode in het onderwijs en de essayistiek onder de maat blijft. In weerwil van de spannende ontdekkingen over deze dynamische tijd die de wetenschap in de afgelopen decennia heeft gedaan, wordt algemeen nog altijd het stereotype herhaald van een verstarde, verfranste pruikeentijd.

Hanou besluit zijn rede met een pleidooi voor een verstaanbaar en aanstekelijk wetenschappelijk betoog over de rijke historische cultuur van ons land. Zelf heeft hij in ieder geval een vlotte tekst geschreven en uitgesproken, die overigens bij acribische lezing nogal wat vra-

gen onbeantwoord laat. Wat bedoelt hij in overdrachtelijke zin *precies* met Galathea? De Nederlandse cultuur van de achttiende eeuw, de Nederlandse Verlichting, de literatuur van die Verlichting, de hele massa teksten die toen zijn geschreven, of nog iets anders? Men krijgt sterk de indruk dat de metaforiek nogal eens op de loop gaat met de exacte gedachte. Op p. 12 bijvoorbeeld: 'De Verlichting is een tijd waarin het geluid wordt toegevoegd aan de stomme film'. Nu is het al bedenkelijk als je de kennelijke rijkdom van de achttiende eeuw moet verduidelijken met een anachronisme, maar waarschijnlijk is de mededeling 'er komt iets totaal nieuws bij iets reeds bestaands'. De eerder uitgelegde boodschap van het Galathea-verhaal luidde: 'er bestond iets verstands (de cultuur van voor de Verlichting) en dat kwam tot leven en beweging'. Maar het typische van een film, stom of niet, is naar ieders beleving dat-ie op fascinerende wijze *beweegt* en dat ook altijd al heeft gedaan. Was beweging in Galathea's context door Hanou dus eerst nadrukkelijk gecodeerd als teken van het dynamisch-nieuwe, in die onhandige filmmetafoor wordt het bewegen ineens als kenmerk van het oude, onvolledige en overwonnen opgevoerd.

Bijna onvergeeflijk voor een neerlandicus en literatuurwetenschapper is de klakkeloze identificatie van de persoon van de dichter Hubert Korneliszoon Poot met het lyrisch ik in een van zijn mythologische gedichten (p. 6). Over de mogelijkheden van dat gedicht, en over de mislagen van zo'n interpretatie werd ruim dertig jaar geleden al gedebatteerd (Geerars, Schenkeveld-van der Dussen, Paasman). Ik beschouw de discussie van destijds nog altijd als een hoogtepunt in de bestudering van de achttiende-eeuwse literatuur. Jammer dat Hanou doet alsof hij dat nooit gelezen heeft. Jammer dat er over deze interessante rede toch zoveel te mopperen valt.

Arie Jan Gelderblom

Schouwende fantasie / opstellen van Werner Waterschoot. – Gent : Academia Press, 2002. –VI + 276 p. ; 24 cm (Studia Germanica Gandensia Libri – 2)
ISBN 90-382-0316-0 Prijs: : € 22,50

Naar aanleiding van de zestigste verjaardag van de Gentse geleerde Werner Waterschoot hebben collega's en vrienden van de Vakgroep Nederlandse Literatuur van de Universiteit Gent een bundel samengesteld met opstellen van zijn hand. Het is een mooi en evenwichtig boek geworden, dat een goed beeld geeft van Waterschoots brede werkterrein en tegelijkertijd laat zien waar zijn hart in het bijzonder naar uitgaat: de vroege renaissance. Die periode vormt het middenstuk van een drieluik, met vijf bijdragen over Lucas d'Heere, twee over Jan Baptist Houwaert en vier over Jan van der Noot. Dit middendeel wordt voorafgegaan door een viertal artikelen over de middeleeuwen en de rederijders (hierin komen respectievelijk *Van den vos reynaerde*, Anthonis de Roovere, de rol van de rederijders bij de reformatie en de Delftse rederijderswedstrijd van 1581 aan bod). De bundel besluit met vier artikelen van gemengde aard, onder de noemer 'boekdrukkunst en feestcultuur' (over zestiende-eeuwse Gentse drukkers, een allegorische lezing van de titelpagina van Ortelius' atlas uit 1570, de verklaring van hiëroglyfen op Gentse obeliskken uit 1584 en tot slot een voorbeeld van Vlaamse bibliofilie in de negentiende eeuw aan de hand van een editie van de gedichten van P.J. de Borchgrave). Wat onderwerpen betreft strekken de artikelen zich dus uit van de dertiende tot de negentiende eeuw; wat het jaar van verschijnen betreft van 1978 tot 1996.

De titel van de bundel is met evenveel zorg gekozen als de artikelen die erin opgenomen zijn. Hij is ontleend aan Jan van der Noot, die de woorden 'schouwende fantasie' gebruikt om aan te geven dat creatieve bezigheden, in het bijzonder lyriek, hersenspinsels verdrijven. De samenstellers van de bundel brengen dit in verband met Waterschoots 'kordate temperament' en met zijn streven naar deugdelijke, op feiten gefundeerde interpretaties. In de gebundelde artikelen worden nauwgezette interpretaties van teksten en beelden gepaard aan ruime aandacht voor de concrete (cultuur-)historische en literaire context. Waterschoots opstellen getuigen ervan dat hij te werk gaat op de wijze die de in het boek afgedrukte raadselobelisk van Van der Noot aanraadt, namelijk 'met arbeid en vernuft, met liefde en met voorzichtigheid'.

Nelleke Moser